

Rondetafelgesprek Ruimtelijke Ordening

26 september 2024

Position Paper

Gemeenten werken in de regio aan de ruimtelijke ordening

Wij zijn trots op onze samenleving die vanuit de identiteit van lokale gemeenschappen en met oog voor volgende generaties toekomstbestendig wordt ingericht. In de regio komen nationale ruimtelijke opgaves en lokale identiteit samen. Waar het rijk verantwoordelijk is voor het maken van structurerende keuzes in schaarse ruimte, zijn gemeenten verantwoordelijk voor het ruimtelijk ordenen en uitvoeren van deze keuzes passend bij de lokale behoeften. Daarbij hebben keuzes die lokaal gemaakt worden niet zelden regionale effecten.

Gemeenten zetten daarom een stap naar voren en willen graag gebiedsgericht bij blijven dragen aan lokale, regionale en nationale ruimtelijke opgaven. Dit doen we gezamenlijk met de medeoverheden, ieder vanuit zijn rol en verantwoordelijkheden.

Het belang van de regionale schaal

Door veel gemeenten wordt al langere tijd, in verschillende regionale samenwerkingsverbanden gewerkt aan het in beeld brengen van de regionale identiteit, voor welke opgaven we staan en hoe wij de toekomst voor zich zien. Zo dragen gemeenten, samen met de medeoverheden, actief bij aan ruimtelijke visievorming in regionale toekomstvisies, verstedelijkingsstrategieën, NOVEX-gebieden en in de provinciale ruimtelijke voorstellen. Gemeenten spelen een essentiële rol in de vertaling van de grote opgaven naar het lokale context en naar realiseerbare opgaven.

In die regionale gebiedsprocessen heeft de provincie een cruciale rol in het regisseren van die processen. Daar waar gemeenten vroegtijdig en langdurig betrokken worden, zijn we positief over hoe de provincie die rol heeft opgepakt.

Gemeenten doen een grote investering om beleidsmatig de nationale opgaven naar de lokale context te vertalen, maar het is ook van belang dat we de samenwerking met de betrokken departementen duurzaam voortzetten richting de uitvoer van dat beleid. De juiste randvoorwaarden helpen daarbij. Goed gebiedsgericht werken gaat niet zonder dat financiële middelen in de regio vrijer te besteden zijn. Sectorale budgetten zorgen ervoor dat er niet altijd voor de meest passende oplossing wordt gekozen. Gebiedsgerichte samenwerking kan in de uitvoeringskracht ook een helpende hand bieden. Door te poolen kan het vertraging in ruimtelijke processen verminderen.

Gemeenten zien dan ook volop kansen om verder te gaan met de gebiedsgerichte werkwijze, mits alle regio's hierin worden meegenomen. Deze werkwijze vraagt nog wel een uitwerking voor een duurzame samenwerking die doorwerkt gedurende de hele beleidscyclus.

Gemeenten zijn er voor uitvoerbare en gedragen ruimtelijke ordening

Bij de inrichting van de fysieke leefomgeving zijn gemeenten het eerste aanspreekpunt voor de inwoner. Met lokale partners werken gemeenten bovendien aan de realisatie van die fysieke leefomgeving.

De Omgevingswet maakt dat gemeenten kansen en ontwikkelingen op het gebied van wonen, economie, recreëren, bereikbaarheid, water en bodem, veiligheid, gezondheid, milieu, natuur en groen, energiesysteem en klimaatadaptatie in onderlinge samenhang bekijken. De realiteit van de schaarse ruimte dwingt gemeenten om ook op lokaal niveau daarbinnen al structurerende keuzes te maken. Door de verbreding van verantwoordelijkheden onder de Omgevingswet zijn gemeenten meer dan alleen beheerder van een functionerende ruimtelijke ordening. Zij zijn nu ook verantwoordelijk voor de brede fysieke leefomgeving en hoe deze bijdraagt aan een vitale gemeenschap. Zo daagt het instrument omgevingsvisie gemeenten uit om breed het maatschappelijke gesprek te voeren over de fysiek leefomgeving. In Maastricht durfde de Raad het zelfs aan haar mandaat te delen met een uit een grote groep gelote burgerberaad van 70 inwoners. Zeker 80 andere gemeenten hebben een vorm van burgerberaad opgenomen in hun coalitieakkoord. Daarmee krijgt de eigen identiteit een plek in lokale regelgeving, geheel passend bij het motto van de VNG en in lijn met het rapport 'Elke regio telt': unieke lokale gemeenschappen leefbaar houden. Op deze manier hebben gemeenten, vanuit de bestaande en historische context en haar rol dichtbij inwoners, een brede blik en maken integrale afwegingen. Gemeenten zoeken daarbij naar breed draagvlak voor ruimtelijke keuzes, die ook nog eens concreet worden vertaald in besluiten en acties. Gemeenten zijn daarmee, samen met provincies en waterschappen, een noodzakelijk onderdeel van de oplossing om tot handelingsperspectieven te komen.

Maak keuzes en trek lange lijnen

RO is een proces van lange lijnen. Waarbij structurerende en integrale keuzes als een stip op de horizon kunnen zorgen voor stabiliteit en rust. Gemeenten erkennen en herkennen het belang van structurerende keuzes voor ruimte. Een deel van de keuzes hoort thuis op het landelijk niveau maar een deel ook weer niet. Afgelopen decennia hebben laten

zien dat een sterke landelijke sturing OF alleen decentrale keuzes niet de oplossing zijn. We willen een nieuw evenwicht: Heldere kaders en richting vanuit het rijk waarbinnen gemeenten voldoende afwegingsvrijheid hebben om de ruimtelijke opgaven in de lokale context gestalte te geven.

Daarbij is het belangrijk dat het eerlijke verhaal verteld wordt én perspectief geboden wordt. Keuzes kunnen pijnlijk zijn, maar géén keuzes maken is geen optie. Als we geen antwoord geven op zeespiegelstijging, het energiezekerheid en zoetwaterbeschikbaarheid, dan zal dat iedereen raken. Voor het vergroten van draagvlak, kan het van waarde zijn dat het rijk betrokken is bij het soms ingewikkelde maatschappelijke en bestuurlijke gesprek dat lokaal of in regio's gevoerd wordt.

In gebiedsgerichte werkwijzen met een veelheid aan opgaven, zoals in GGA Vitale Peel, blijven keuzes uit door een gebrek aan duidelijke richting en aan financiering is voor integrale oplossingen. Dit ondermijnt niet alleen het vertrouwen van de lokale gemeenschap, maar ook de slagkracht van lokale bestuurders om daadwerkelijk resultaten te behalen. Het maken van keuzes op kort termijn en het bepalen van richting voor de lange termijn is cruciaal om de vaart in dergelijke ruimtelijke processen te krijgen.

We moeten het samen doen

De ruimtelijke ordening vraagt om een gezamenlijke inspanning waarbij elke medeoverheid zijn rol en verantwoordelijkheid op de juiste manier vervult. Een gebiedsgerichte aanpak biedt ruimte voor een integrale benadering en effectievere ruimtelijke besluitvorming. Wij juichen initiatieven zoals het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) dan ook toe, waarin lokale, regionale en nationale partners samen kijken welke plannen op welke schaal het beste kunnen plaatsvinden. In deze samenhangende aanpak komt de kracht van elke medeoverheid samen, wat leidt tot meer coherent beleid en betere resultaten voor alle betrokkenen.